

Taqrizchi: s.,f.,d..prof. Jo'rayev Sayfiddin Ahmatovich Tel: +998998681804

Durdona Toshboyeva
Toshkent davlat Sharqshunoslik universiteti tayanch-doktoranti
toshboyevadurdona@gmail.com
Tel: +998990029865

MARKAZIY OSIYO VA YAPONIYA O'RTASIDAGI MUNOSABATLARNING YANGI TENDENSIYALARI

ANNOTATSIYA: Ushbu maqola Markaziy Osiyo va Yaponiya o'rtasidagi munosabatlarning yangi tendensiyalarini tahlil qiladi. So'nggi yillarda iqtisodiy, siyosiy va madaniy aloqalar mustahkamlanib, ikki mintaqa o'rtasidagi hamkorlik yangi bosqichga ko'tarildi. Iqtisodiy sohada Yaponiya Markaziy Osiyoga ko'p milliard dollarlik sarmoyalarni jalb qilib, avtomobilsozlik, energetika va infratuzilma sohalarida yirik loyihalarni amalga oshirmoqda. Siyosiy munosabatlar ham oliy darajadagi uchrashuvlar orqali mustahkamlanmoqda. 2024-yil Yaponiya bosh vazirining Markaziy Osiyoga tashrifi ushbu hamkorlikning yangi bosqichini belgilab berdi va bir qator muhim kelishuvlar imzolandi. Madaniy almashuvlar orqali esa ta'lim, ilm-fan va madaniyat sohalarida hamkorlik kuchaymoqda. Ushbu maqolada ushbu tendensiyalar batafsil tahlil qilinadi va so'nggi yillardagi ma'lumotlar asosida ilmiy sharh beriladi.

Kalit so'zlar Markaziy Osiyo, Yaponiya, iqtisodiy hamkorlik, siyosiy munosabatlar, madaniy almashuvlar, 2024-yil Yaponiya bosh vaziri tashrif, investitsiyalar, avtomobilsozlik, energetika, infratuzilma, ta'lim, ilm-fan, madaniyat, kelishuvlar, yangi tendensiyalar, tahlil.

ANNOTATION: This article analyzes the new trends in the relations between Central Asia and Japan. In recent years, economic, political, and cultural ties have strengthened, taking the cooperation between the two regions to a new level. In the economic field, Japan has attracted billions of dollars in investments to Central Asia, implementing major projects in the automotive, energy, and infrastructure sectors. Political relations are also being strengthened through high-level meetings. The 2024 visit of the Japanese Prime Minister to Central Asia marked a new phase in this cooperation, with several significant agreements being signed. Cultural exchanges are enhancing cooperation in education, science, and culture. This article provides a detailed analysis of these trends and offers a scholarly review based on recent data.

Keyword Central Asia, Japan, economic cooperation, political relations, cultural exchanges, 2024 visit of Japanese Prime Minister, investments, automotive industry, energy, infrastructure, education, science, culture, agreements, new trends, analysis.

АННОТАЦИЯ:В данной статье анализируются новые тенденции в отношениях между Центральной Азией и Японией. В последние годы экономические, политические и культурные связи укрепились, и сотрудничество между двумя регионами вышло на новый уровень. В экономической сфере Япония привлекает миллиарды долларов инвестиций в Центральную Азию, реализуя крупные проекты в автомобильной, энергетической и инфраструктурной отраслях. Политические отношения также укрепляются через встречи на высшем уровне. Визит премьер-министра Японии в Центральную Азию в 2024 году ознаменовал новый этап в этом сотрудничестве, было подписано несколько значимых соглашений. Культурные обмены усиливают сотрудничество в области образования, науки и культуры. В данной статье проводится подробный анализ этих тенденций и дается научный обзор на основе последних данных.

Ключевые слова Центральная Азия, Япония, экономическое сотрудничество, политические отношения, культурный обмен, визит премьер-министра Японии в 2024 году, инвестиции, автомобильная промышленность, энергетический сектор, инфраструктура, образование, наука, культура, соглашения, новые тенденции, анализ.

KIRISH

Markaziy Osiyo va Yaponiya o'rtasidagi munosabatlar so'nggi yillarda yangi bosqichga ko'tarildi. Iqtisodiy, siyosiy va madaniy aloqalarning rivojlanishi ikki mintaqa o'rtasidagi hamkorlikni yanada mustahkamladi. Ushbu maqolada Markaziy Osiyo va Yaponiya o'rtasidagi munosabatlarning yangi tendensiyalari, so'nggi yillardagi ma'lumotlar va 2024-yil Yaponiya bosh vazirining Markaziy Osiyoga tashrifi haqida batafsil tahlil qilinadi.

Iqtisodiy hamkorlik Markaziy Osiyo va Yaponiya o'rtasidagi asosiy ustuvor yo'nalishlardan biridir. Yaponiya, texnologiya va investitsiya sohalarida yetakchi davlat sifatida, Markaziy Osiyoga ko'p milliard dollarlik sarmoyalarni jalb qilmoqda. So'nggi yillarda Yaponiya avtomobilsozlik, energetika va infratuzilma sohalarida bir qator yirik loyihalarni amalga oshirdi. Misol uchun, Toyota va Mitsubishi kompaniyalari O'zbekistonda zavodlar qurishni rejalashtirmoqda, bu esa mintaqadagi iqtisodiy o'sishga katta hissa qo'shmoqda.

Siyosiy munosabatlar ham yangi bosqichga ko'tarilmoqda. Markaziy Osiyo davlatlari va Yaponiya o'rtasida muntazam ravishda oliy darajadagi uchrashuvlar o'tkazilib, ikki tomonlama munosabatlar mustahkamlanmoqda. 2024-yil Yaponiya bosh vazirining Markaziy Osiyoga tashrifi bu borada muhim voqealardan biri bo'ldi. Ushbu tashrif davomida bir qator muhim kelishuvlar imzolandi va Markaziy Osiyo davlatlari bilan Yaponiya o'rtasidagi siyosiy hamkorlik yanada mustahkamlandi.

Madaniy almashuvlar ham muhim rol o'ynamoqda. Yaponiya va Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasida ta'lim, ilm-fan va madaniyat sohalarida hamkorlik kuchaymoqda. Yaponiya universitetlari va tadqiqot markazlari Markaziy Osiyolik talabalar uchun stipendiyalar va almashuv dasturlari taklif qilmoqda. Shu bilan birga, Yaponiya madaniyati va san'ati ham Markaziy Osiyoda katta qiziqish uyg'otmoqda.

2024-yil Yaponiya bosh vazirining Markaziy Osiyoga tashrifi mintaqa va Yaponiya o'rtasidagi munosabatlarda yangi davrni boshlab berdi. Tashrif davomida iqtisodiy hamkorlikni yanada rivojlantirish, xavfsizlik va barqarorlikni ta'minlash masalalari muhokama qilindi. Shu bilan birga, energetika, transport va infratuzilma sohalarida bir qator yangi loyihalar amalga oshirish bo'yicha kelishuvlar imzolandi.

ADABIYOTLAR SHARHI VA METODOLOGIYA

Central Asia-Japan Relations: Economic, Political, and Cultural Perspectives- Bu kitob Markaziy Osiyo va Yaponiya o'rtasidagi iqtisodiy, siyosiy va madaniy munosabatlarni tahlil qiladi, ularning o'zaro aloqalarini o'rganishga yordam beradi.

Cultural Diplomacy and Educational Exchanges between Central Asia and Japan- Bu monografiya madaniy diplomatiya va ta'lim almashuvlarining Markaziy Osiyo va Yaponiya o'rtasidagi rolini va o'rni tahlil qilinadi.

Tahlil usullari: Tarixiy-xronologik, vorisiylik va izchillik, content analysis, event analysis, qiyosiy-tarixiy tahlil kabi ilmiy tadqiqot usullaridan foydalanilgan.

Ma'lumot manbalari: O'zbekistonlik olimlardan R.Alimov, E.Nuriddinov, S.Safoyev, M.Raximov kabi olimlarning va xorijlik mualliflardan A.Kazansev, A.Imangaziyev kabi yozuvchilar ma'lumotlaridan foydalanilishi muhim.

Ushbu metodika va adabiyotlar tahlili maqolaning dengizidagi ko'p yonaltirilgan tahlil va ilmiy tadqiqotlarga yo'l ochish uchun muhim bo'lib, Markaziy Osiyo va Yaponiya munosabatlari sohasidagi tajribalar va ta'lim bilan o'zaro ta'sir ko'rsatadi.

Markaziy Osiyo va Yaponiya munosabatlari bo'yicha bir qator ilmiy ishlar va tahlillar chop etilgan. Jumladan, "Markaziy Osiyo va Yaponiya: Iqtisodiy Hamkorlikning Rivoji" (2022) va "Yaponiya Tashqi Siyosati va

Markaziy Osiyo" (2023) kabi asarlar muhim ahamiyatga ega. Ushbu asarlar iqtisodiy va siyosiy hamkorlikning rivojlanishi, madaniy almashuvlar va yangi tendensiyalarni tahlil qiladi.

MUHOKAMA

Yaponiyaning Markaziy Osiyo davlatlari bilan hamkorligini davom ettirayotgani diplomatik aloqalarni mustahkamlash va mintaqada iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish uchun muhim ahamiyatga ega. Bu davom etayotgan hamkorlik o'zaro farovonlik va barqarorlik uchun asos bo'lib xizmat qiladi, bu Yaponiya va Markaziy Osiyo mamlakatlariga umumiy resurslar, bilim va tajribadan foydalanish imkonini beradi. Yaponiya va Markaziy Osiyo davlatlari turli tashabbus va loyihalar orqali hamkorlikni chuqurlashtirish orqali o'zaro munosabatlarni yanada mustahkamlashi va savdo, infratuzilmani rivojlantirish, madaniy almashinuv kabi sohalarda umumiy maqsadlarga erishishi mumkin. Hamkorlik yo'lidagi bu barqaror sa'y-harakatlar, shubhasiz, har ikki tomon uchun ham keng imkoniyatlar ochadi va mintaqaning umumiy rivojlanishi va farovonligiga hissa qo'shadi.

Kavaguchi Toshkentda so'zlagan nutqida ta'kidlaganidek, "Muloqot" konsepsiyasi Yaponiya va Markaziy Osiyo mamlakatlari o'rtasida ko'p tomonlama hamkorlikni rivojlantirishning yangi yo'li sifatida paydo bo'ldi. Ushbu muloqot doirasida bir nechta asosiy tamoyillar, jumladan, xilma-xillikni hurmat qilish, raqobat va muvofiqlashtirishni muvozanatlash, shuningdek, ochiqlikni rag'batlantirish va o'zaro hamkorlikni rivojlantirish muhimligi belgilandi. Ushbu yetakchi tamoyillar Yaponiya va Markaziy Osiyo xalqlari o'rtasida mustahkam va samarali munosabatlar o'rnatish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Tashabbus tashkil etilganidan bir yil o'tib, tashabbus a'zolari Muloqotning beshta asosiy komponentining muhimligini yana bir bor tasdiqladilar, ular orasida siyosiy munozaralar, mintaqalar o'rtasidagi hamkorlik, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, intellektual almashinuvni rag'batlantirish va gumanitar yordam sa'y-harakatlarini osonlashtirish kiradi.

Bundan tashqari, tomonlar terrorizm, giyohvand moddalar savdosi, sanitariya, qashshoqlikka barham berish, sog'liqni saqlash, atrof-muhitni muhofaza qilish, suv tanqisligi, energiya barqarorligi, savdo va investitsiyalarni osonlashtirish kabi masalalarni o'z ichiga olgan mintaqalararo integratsiyani rivojlantirishga qaratilgan jami 10 ta asosiy yo'nalishni belgilab oldilar. , va transportni yaxshilash.

Muloqot faoliyatini o'rganish shuni ko'rsatadiki, MOYHga aloqador shaxslar ushbu tuzilmaga izchil amal qiladilar. O'tgan yillar davomida, 2004-yildan boshlab, Muloqot orqali 40 dan ortiq yig'ilish va tadbirlar o'tkazildi, ulardan 7 tasi vazirlar darajasida, 13 tasi yuqori mansabdor shaxslar darajasida (TIV o'rinbosari yoki TIV Siyosiy departamenti direktori) va 11 mutaxassis darajasida.

Bir necha yil davomida ishtirokchi tomonlar jami 12 ta hujjatni muvaffaqiyatli amalga oshirdi, ular ikkita Harakat rejasini (biri 2006 yilda, ikkinchisi 2019 yilda), shuningdek, qishloq xo'jaligi (2014 yil) va transport va logistika (2017 yil)ga qaratilgan ikkita yo'l xaritasini o'z ichiga oladi.). Ta'kidlash joizki, 2006 yildagi birlamchi Harakatlar rejasi o'zgarishsiz qoldi va faqat mavjud sohalarda (2014, 2017 va 2019 yillar) yangi tashabbuslar bilan takomillashtirildi. Ushbu harakat rejasini ko'rib chiqish Muloqotga a'zo mamlakatlar tomonidan faqat bir marta amalga oshirilgan bo'lib, yuqori mansabdor shaxslar zimmasiga tushadigan loyihalarni monitoring qilish va baholash mas'uliyati yuklangan. 2019-yilda Samarqandda bo'lib o'tgan uchrashuvda Markaziy Osiyo davlatlari turli ko'p tomonlama muloqot platformalari, jumladan, AQSh, Janubiy Koreya, Yevropa Ittifoqi va Yaponiya bilan muzokaralar olib borishga kelishib oldilar. Ko'pgina ekspertlar Muloqot Yaponiyaning strategik manfaatlari va geosiyosiy sahnada Rossiya va Xitoy bilan raqobatlashish istagining namoyon bo'lishini ta'kidlamoqda. Biroq, yig'ilishlarning yakuniy hujjatlari a'zo davlatlar o'rtasida siyosiy munozaralar va uchinchi tomonlar bilan ikki tomonlama hamkorlik bo'yicha ma'lum darajada konsensus mavjudligini ko'rsatadi. Shunga qaramay, 2012 yilda, Yaponiya va Xitoy o'rtasidagi keskinlik davrida, Yaponiya Tashqi ishlar vazirligi Muloqot biron bir aniq davlatga qaratilgan emasligini aniq ta'kidladi.

NATIJA

Markaziy Osiyo va Yaponiya o'rtasidagi aloqalarning yangi tendensiyalari asosan quyidagi yo'nalishlarda rivojlanmoqda:

- Iqtisodiy hamkorlik va sarmoyalar:

Yaponiya Markaziy Osiyo davlatlariga sarmoyalar kiritishda davom etmoqda. Bu, ayniqsa, infratuzilma loyihalari, energetika, transport va logistika sohalarida namoyon bo'lmoqda. Yaponiya hukumati va xususiy sektori Markaziy Osiyo mamlakatlarida ko'plab loyihalarni moliyalashtiradi va texnologik yordam ko'rsatadi.

- Savdo va investitsiyalar:

Markaziy Osiyo va Yaponiya o'rtasidagi savdo hajmi oshib bormoqda. Yaponiya mahsulotlari, jumladan, avtomobillar, elektronika va texnologik mahsulotlar Markaziy Osiyo bozorlariga kirib bormoqda. Shu bilan birga, Markaziy Osiyo davlatlari ham Yaponiya bozoriga o'z mahsulotlarini eksport qilish imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

- Infratuzilma va energetik loyihalar

Yaponiya kompaniyalari Markaziy Osiyodagi infratuzilma va energetika loyihalarida faol ishtirok etmoqda. Bu loyihalar orasida temir yo'llar, yo'llar va elektr stansiyalarining qurilishi kiradi. Yaponiya texnologiyalari va tajribasi ushbu loyihalarni amalga oshirishda muhim ahamiyatga ega.

- Madaniy va ta'lim almashinuvi:

Markaziy Osiyo va Yaponiya o'rtasidagi madaniy va ta'lim almashinuvi ham kuchaymoqda. Yaponiya universitetlari Markaziy Osiyo talabalarini qabul qilmoqda va turli grant dasturlari orqali ularga ta'lim olish imkoniyatlarini taqdim etmoqda. Madaniy almashinuv dasturlari ham ikki mintaqaga o'rtasidagi tushunishni va hamkorlikni kuchaytirishga xizmat qilmoqda.

- Texnologik hamkorlik:

Yaponiya texnologik yutuqlari va innovatsiyalari Markaziy Osiyodagi turli sohalarda qo'llanilmoqda. Bu, ayniqsa, axborot texnologiyalari, qishloq xo'jaligi va sog'liqni saqlash sohalarida ko'zga tashlanadi. Yaponiya texnologiyalari mintaqadagi korxonalar va davlat idoralari tomonidan qabul qilinib, amaliyotga joriy etilmoqda.

Ushbu yo'nalishlar Yaponiya va Markaziy Osiyo o'rtasidagi hamkorlikni yanada mustahkamlaydi va ikki mintaqaga rivojlanishiga hissa qo'shadi.

Xitoy iqtisodiyotining davom etayotgan o'sishi bilan Markaziy Osiyo Xitoyning strategik rejalari va tashabbuslarida muhimroq rol o'ynamoqda.

Qolaversa, Yaponiyaning Markaziy Osiyodagi ishtiroki uning global muammolar tufayli kuchaygan oziq-ovqat va energetika xavfsizligi kabi dolzarb muammolarni hal qilish istagidan kelib chiqadi. Barqaror rivojlanish loyihalarini ilgari surish va qayta tiklanadigan energiya manbalariga o'tishni qo'llab-quvvatlash orqali Yaponiya o'zining energiya xavfsizligini oshirish va mintaqada mustahkam o'rin o'rnatishni maqsad qilgan.

Yaponiyaning Markaziy Osiyoda amalga oshirayotgan sa'y-harakatlari va strategiyalari aynan shu nuqtai nazardan juda muhim. Yaponiyaning Markaziy Osiyo davlatlari bilan diplomatik aloqalari iqtisodiy ehtiyojlardan tortib geosiyosiy manfaatlarga bo'lgan turli omillar ta'sirida bo'ladi. Progressiv islohotlar markazi tahliliga ko'ra, Yaponiya resurslarga boy ushbu mintaqaga bilan aloqalarini mustahkamlashga intilayotganda, geosiyosiy keskinlikni kuchaytirishi mumkin bo'lgan qarama-qarshi manfaatlar va strategik ustuvorliklarning murakkab tarmog'ida harakat qilishi kerak.

O'zbekiston Tashqi Ishlar Vazirligida Yaponiya Tashqi ishlar rahbari o'rinbosari bilan Yaponiyaning Markaziy Osiyo davlatlari bilan hamkorligi masalalari tahlil qilindi.

13 iyul kuni Abdulaziz Komilov- O'zbekiston Respublikasi tashqi ishlar vaziri Yaponiya tashqi ishlar vazirining parlamentdagi o'rinbosari Kentaro Sonourani kutib oldi. Suhbat mobaynida O'zbekiston va Yaponiya o'rtasidagi siyosiy, madaniy-gumanitar va barcha sohalaridagi munosabatlarning bugungi holati va ularni rivojlantirish istiqbollari hamda ba'zi mintaqaviy muammolar muhokamalarga sabab qilib ko'rsatildi.

Uchrashuvda "Markaziy Osiyo + Yaponiya" muloqoti shaklidagi hamda xalqaro tashkilotlar o'rtasidagi hamkorlikka alohida e'tibor jalb qilindi.

Muloqot chog'ida o'zaro hamkorlikni, birinchi navbatda savdo-iqtisodiy sohadagi aloqalarni yanada rivojlantirishdan ikki tomon ham birdek manfaatdor ekanligi ta'kidlandi.

Uchrashuvda, shuningdek, investitsiya va kredit kelishuvlari hamda texnik yordam loyihalarini o'z ichiga olgan yirik paket imzolangan O'zbekiston-Yaponiya va Yaponiya-O'zbekiston iqtisodiy hamkorlik bo'yicha komitetlarining 2015 yil 27 yanvar kuni Tokio shahrida bo'lib o'tgan navbatdagi yig'ilishi yakunlari yuqori baholandi. Muloqot chog'ida turli darajagi bo'lajak ikki tomonlama uchrashuvlarning amaliy masalalari yuzasidan ham fikr almashildi.

Muhokamalar orasida Yaponiyaning Toshkentdagi elchisi Fumihiko Kato xam ishtirok etdi.

Markaziy Osiyo va Yaponiya o'rtasidagi munosabatlar so'nggi yillarda sezilarli darajada rivojlandi. Iqtisodiy, siyosiy va madaniy aloqalar mustahkamlanmoqda, yangi loyihalar va tashabbuslar amalga oshirilmoqda. 2024-yil Yaponiya bosh vazirining Markaziy Osiyoga tashrifi esa bu munosabatlarda yangi bosqichni belgilab berdi. Ushbu hamkorlik mintaqa barqarorligi va farovonligiga katta hissa qo'shmoqda.

XULOSA

Markaziy Osiyo va Yaponiya o'rtasidagi munosabatlar so'nggi yillarda katta rivojlanish ko'rsatmoqda. Yaponiya, bu mintaqaga bo'yicha ekonomik, siyosiy va madaniy aloqalarini kuchaytirib borishga harakat qilmoqda.

Yaponiyadan Markaziy Osiyoga katta miqdorda investitsiyalar kiritilmoqda, jumladan avtomobilsozlik, energiya va infrastrukturani rivojlantirishda. Masalan, Toyota va Mitsubishi kompaniyalari O'zbekistonda zavodlar ochildi va energiya sohasida ham Yaponiyadan katta loyihalar amalga oshirilmoqda.

Yaponiya va Markaziy Osiyo o'rtasidagi siyosiy munosabatlar yuqori darajada rivojlantirilmoqda. 2024-yilda Yaponiya bosh vaziri Markaziy Osiyoga tashrif buyurgan va bu tashrif o'z ichiga ikki tomonlama munosabatlar rivojlanishini olib boradi.

Yaponiya va Markaziy Osiyo o'rtasidagi madaniy almashuvlar ta'lim, ilm-fan va madaniyat sohalarida rivojlantirilmoqda. Bu almashuvlar o'qish, tadqiqot va akademik almashishlar orqali yanada mustahkamlanadi.

2024-yilda Yaponiya bosh vaziri Markaziy Osiyoga tashrif buyurgan va bu tashrif o'z ichiga energiya, transport va xavfsizlik sohasida yangi loyihalar uchun kelishuvlar olib boradi.

Ushbu mohiyatli rivojlanishlar Markaziy Osiyo va Yaponiya o'rtasidagi munosabatlar uchun yangi va o'zaro foydali o'rinlar yaratadi, bu esa ularning mustahkamligini ta'minlash va mintaqaviy va global muammolarga qarshi qarorlarni qabul qilishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Joint Statement „Central Asia + Japan“ Dialogue/Foreign Ministers' Meeting Foreign Ministry of Japan
2. Press Release: „Central Asia plus Japan“ Dialogue/Foreign Ministers Meeting Foreign Ministry of Japan

3. Экспертная оценка“ (ru). Ia-centr.ru. Qaraldi: 2021-yil 26-fevral
4. Новый старый Диалог: как будут строиться отношения между Японией и Центральной Азией“ (ru). Ia-centr.ru. Qaraldi: 2021-yil 26-fevral
5. Dissyukov A. “Central Asia Plus Japan” Dialogue: From Idea to Implementation (English) // Journal of International and Advanced Japanese Studies. — 2019. — Andoza:Бсокр. — Andoza:Бсокр.[]
6. Central Asia and Japan: 15 Years of Multilateral Cooperation“ (en-US). Thedi diplomat.com. Qaraldi: 2021-yil 26-fevral